HUMAN RIGHTS LEAGUE
LIGA ZA ĽUDSKÉ PRÁVA

1. Nelegálna práca a nelegálne zamestnávanie/

1. غير قانوني كار او غير قانوني استخدام

Obsah/ منځپانګه:

- čo je to závislá práca/ منحصر کار څه ته وايي
- Typy pracovno právnych vzťahov/د دندې د اړيکو ډولونه
- Nelegálna práca, nelegálne zamestnávanie/ غير قانوني استخدام, غير قانوني کار
- Nevýhody nelegálnej práce/دتور کار تاوانونه
- Pracovný pomer/ دکار نوعه
- Pracovná zmluva - čo má a môže obsahovať, a prečo je dobré si ju prečítať pred podpísaním/ د کار قرارداد- څه په قرارداد کې بايد وي او څه په کې کيدای شي, او ولې بهتره ده چې بايد ولوستل شي د امضاء کولو ترمخه؟

Závislá práca/ منحصر کار

Zákonník práce na Slovensku definuje závislú prácu ako prácu vykonávanú/ د سلواکیا د کار قانون له نګاه څخه ، منحصر کار هغه کار دې چې:

- vo vzťahu, v ktorom je zamestnávateľ nadriadený a zamestnanec voči nemu podriadený/ په یوه داسې اړیکه کې ترسره کیږي په کومه کې چې *کارګمارونکې مشر او کارمند ماتحت وي.*
- osobne zamestnancom pre zamestnávateľa/ په شخص کې یې کارمند د کارګمارونکي لپاره کوي
- podľa pokynov zamestnávateľa/ چې د کارګمارونکې په سپارښتنه کیږي
- v mene zamestnávateľa/ *دکار ګمارونکي په نمائنده ګی کیږي,*
- V pracovnom čase určenom zamestnávateľom a/ چې په کاري ساعتونو کې کوم چې د کارګمارونکي له خوا ټاکل شوي وي ، کیږي
- Za mzdu alebo odmenu/ *د حق الزحمه یا معاوضې په بدل کې کیږي.*

Typy pracovnoprávnych vzťahov/ د دندې د اړیکو ډولونه

Závislú prácu je možné vykonávať **len**/ انحصاري کار یوازې ترسره کیدای شي:

- v pracovnom pomere/ د کارنوعی په یو ډول کې
- v obdobnom pracovnom vzťahu, ide najčastejšie o štátnozamestnanecký vzťah alebo/ په ورته دندې اړیکو کې ، دا ډیری وختونه د ملکي خدماتو اړیکه وي یا
- výnimočne v inom pracovnoprávnom vzťahu - na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru (dohoda o vykonaní práce, dohoda o pracovnej činnosti, a dohoda o brigádnickej práci študentov)/ په استثنا د بلې کاري اړیکه کې - د استخدام اړیکې بهر ترسره شوي کاري تړونونو پر اساس (د کاري اجراتو موافقه ، د کاري فعالیت په اړه هوکړه لیک ، او د زده کونکو لنډمهاله کار هوکړه) /

Ak má práca znaky závislej práce je možné ju vykonávať len v pracovnoprávnom vzťahu na základe pracovnej zmluvy alebo niektorej z dohôd podľa zákonníka práce/ که چیرې کار د انحصاري کار بڼه ولري ، نو دا یوازې د ګمارنې اړیکې کې د دندې د قرارداد یا د کار د قانون له مخې یوه موافقتنامې له مخې ترسره کیدی شي.

POZOR!/ *خبرداری!*

Prácu, ktorá má znaky závislej práce, **nie je možné** vykonávať na základe zmluvy podľa Občianskeho zákonníka, napr. príkaznej zmluvy alebo Obchodného zákonníka, napr. zmluvy o dielo/ هغه کار چې د انحصاري کار خصوصیات لري د ملکي کوډ لاندې د ټرون **پراساس نشي ترسره کیدی** ، د مثال په توګه. د ماموریت ټرون یا سوداګریز کوډ ، د بیلګې په توګه. د کار ټرون.

Či ide o závislú prácu **neurčuje názov zmluvy**, ale jej **obsah**/ د ټرون نوم لخوا دا نه ټاکل کیږي چې دا انحصاري کار دی که نه، مګر د هغې مینځپانګې لخوا.

POVINNOSTI ZAMESTNÁVATEĽA VOČI ZAMESTNANCOVI

Povinnosti zamestnávateľa	Povinnosti zamestnanca
Prideľovať zamestnancovi prácu podľa pracovnej zmluvy, utvárať podmienky na plnenie pracovných úloh a dodržiavať ostatné ustanovené pracovné podmienky	Podľa pokynov zamestnávateľa vykonávať prácu osobne, v určenom pracovnom čase a dodržiavať pracovnú disciplínu
Oboznámiť zamestnanca s pracovným poriadkom, s kolektívnou zmluvou, s právnymi predpismi vzťahujúcimi sa na prácu ním vykonávanú a s predpismi na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci	Dodržiavať právne predpisy a ostatné predpisy vzťahujúce sa na ním vykonávanú prácu, s ktorými bol riadne oboznámený
Poskytnúť zamestnancovi za vykonanú prácu mzdu v nárokovej výške	Pracovať zodpovedne a riadne, plniť pokyny nadriadených
Platiť a odvádzať za zamestnanca odvody na sociálne poistenie, preddavky na verejné zdravotné poistenie a preddavky na daň z príjmov zo závislej činnosti	Byť na pracovisku na začiatku pracovného času, využívať pracovný čas na prácu a odchádzať z neho až po skončení pracovného času
Platiť a odvádzať za zamestnanca vykonávajúceho rizikové práce zaradené do tretej alebo štvrtej kategórie príspevky na doplnkové dôchodkové sporenie	Používať určeným spôsobom pridelené osobné ochranné pracovné prostriedky a podrobiť sa lekárskym preventívnym prehliadkam vo vzťahu k práci
Určiť zamestnancovi čerpanie platenej dovolenky	Hospodáriť riadne s prostriedkami, ktoré mu zveril zamestnávateľ, a chrániť jeho majetok pred poškodením, stratou, zničením a zneužitím
Poskytnúť zamestnancovi platené voľno pri dôležitých osobných prekážkach v práci	Zachovávať mlčanlivosť o skutočnostiach, o ktorých sa dozvedel pri výkone zamestnania
Zabezpečiť zamestnancovi vo všetkých zmenách stravovanie	Písomne oznámiť zamestnávateľovi bez zbytočného odkladu všetky zmeny, ktoré sa týkajú pracovného pomeru

POVINNOSTI „OBJEDNÁVATEĽA“ A „ZHOTOVITEĽA“

Povinnosti objednávateľa	Povinnosti zhotoviteľa
Poskytnúť zhotoviteľovi za zhotovenie diela odmenu v dohodnutej výške	Zhotoviť dielo na vlastné náklady, na svoje nebezpečenstvo a v dojednanom čase, inak v čase primeranom s prihliadnutím na povahu diela
~~Odvody na sociálne poistenie, na verejné zdravotné poistenie, daň z príjmov~~	Uhrádzať odvody na sociálne poistenie, na verejné zdravotné poistenie, daň z príjmov zo samostatnej zárobkovej činnosti
~~Oboznámiť s právnymi predpismi vzťahujúcimi sa na vykonávanú prácu a s predpismi na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci~~	Oboznámiť s právnymi predpismi vzťahujúcimi sa na vykonávanú prácu a s predpismi na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci na vlastné náklady
~~Utvárať podmienky na plnenie pracovných úloh, poskytovať bezplatne potrebné účinné osobné ochranné pracovné prostriedky, pracovný odev a pracovnú obuv~~	Zabezpečiť pracovné prostriedky, potrebné účinné osobné ochranné pracovné prostriedky, pracovný odev a pracovnú obuv na vlastné náklady
~~Zabezpečiť stravovanie~~	Zabezpečiť stravovanie na vlastné náklady
~~Čerpanie platenej dovolenky~~	X
~~Platené voľno pri dôležitých osobných prekážkach v práci~~	X
~~Náhrada príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti~~	X

Nelegálna práca a nelegálne zamestnávanie/ ناقانونه کار او ناقانونه استخدام

Je zakázané nelegálne pracovať ako aj niekoho nelegálne zamestnávať/ غیرقانوني کار کول او په غیرقانوني ډول د یو چا استخدام کول منع دي.

Zamestnanec nelegálne pracuje, ak/ کارمند په ناقانونه توګه کار کوي ، که

- vykonáva závislú činnosť bez pracovnej zmluvy alebo niektorej z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, alebo/ هغه د کار تړون یا د کار له کومې هوکړې پرته چې د کار له نوعې بهر ترسره کیږي انحصاري فعالیت ترسره کوي ،
- vykonáva závislú činnosť bez oprávnenia pracovať alebo bez oprávnenia zdržiavať sa na území Slovenskej republiky/ یا د کار کولو جواز پرته یا هم د سلواکیا په خاوره کې د پاتې کیدو جواز پرته انحصاري کار ترسره کوي

Nelegálna práca je priestupkom, za ktorý je možné zamestnancovi uložiť pokutu do 331 Eur./ غیرقانوني کار یو جرم دی د کوم لپاره چې کارمند ته تر 331 یورو جریمه کیدی شي.

Zamestnávateľ zamestnanca nelegálne zamestnáva, ak/ کارګمارونکی په غیرقانوني ډول کارمندان استخداموي که:

- vykonáva závislú činnosť bez pracovnej zmluvy alebo niektorej z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru, alebo/ هغه د کار تړون یا د کار له کومې هوکړې پرته چې د کار له نوعې بهر ترسره کیږي انحصاري فعالیت ترسره کوي
- vykonáva závislú činnosť bez oprávnenia pracovať alebo bez oprávnenia zdržiavať sa na území Slovenskej republiky, alebo/ یا د کار کولو جواز پرته یا د سلواکیا په خاوره کې د پاتې کیدو جواز پرته انحصاري کار ترسره کوي
- zamestnanca neprihlási včas do Sociálnej poisťovne ako poistenca/ هغه خپل کارمند په وخت باندې د ټولنیز بیمې اداري سره د بیمه کونکي په توګه راجستر نه کړي

Iné zamestnávanie v rozpore so zákonom/ له قانون څخه سرغړونه کې نورې دندې

- Používanie dohôd o vykonaní práce mimo pracovného pomeru namiesto pracovného pomeru, alebo/ د کاري اړیکې پرځای د توافقنامې استعمال د هغه کار لپاره چې د کاري اړیکې څخه بهر انجام شوی وي
- Uvedenie minimálnej mzdy v pracovnej zmluve a vyplácanie zvyšku odmeny “na ruku”, alebo/ د کارموندنې په قرارداد کې د لږترلږې تنخوا ټاکل او د پاتې کار معاوضه د "کارمندانو لاسونو" ته یعنې مستقیم ورکول ،
- Uvedenie nižšieho počtu hodín práce v pracovnej zmluve, ako má reálne zamestnanec vykonávať, alebo/ د کار په قرارداد کې کم کاري ساعتونه ذکر کول د هغه پرتله چې کارمند یې واقعا ترسره کوي، یا
- Iné nedodržanie zákona pri dohadovaní pracovných podmienok, prípadne nedodržanie dohodnutých pracovných podmienok/ دکاري شرائطو د ټاکول په وخت کې نورې د قانون نه سرغړونې، یا د موافقه شوو کاري شرایطو څخه سرغړونه

Nevýhody nelegálnej práce/ د غیر قانوني کار تاوانونه

A. **Zamestnanec, ktorý pracuje nelegálne, nie je pod ochranou Zákonníka práce, ktorý garantuje zamestnancom mnohé práva, ako napríklad/** هر هغه کارمند چې غیر قانوني کار کوي، هغه ته قانوني تحفظ حاصل نه دی کوم چې د کارمند حقوق تضمینوي، لکه:

- právo na mzdu a mzdové zvýhodnenie/د مزد او اجرت حقوق
- právo na platenú dovolenku v rozsahu minimálne 4 týždňov v roku/ کم از کم په کال کې څلور هفتې د مزد سره د رخصت حق
- právo na maximálnu dĺžku pracovného času a minimálnu dĺžku odpočinku/ د حد اکثر کاري وخت او لږترلږه د آرام وخت حق.
- právo na ochranu pred svojvoľným prepustením z práce/ د خپل سري برطرفی پرورانديې د ساتنې او تحفظ حق
- právo na zabezpečenie stravovania alebo poskytnutie príspevku na stravovanie/ د خواړو چمتو کولو یا د خواړو لپاره نقدي تادیه کولو حق
- právo na zaistenie podmienok ochrany bezpečnosti a zdravia pri práci/ په کار ساحه کې د خوندیتوب او روغتیا ساتنې شرایطو تضمین کولو حق

Nevýhody nelegálnej práce/ د غیر قانوني کار تاوانونه

- právo na návštevu lekára a sprevádzanie rodinného príslušníka/ ډاکټر ته د ورتګ او د کورنۍ غړي سره یوځای کیدو حق
- právo na zachovanie pracovného miesta počas materskej a rodičovskej dovolenky/ د زیږون رخصتۍ حق او مور کیدو پلار کیدو رخصتۍ پرمهال د دندې ساتل
- právo na odškodnenie v prípade vzniku pracovného úrazu/ د کار پر مهال د حادثې سره مخ کیدو په مقابل کې د تعویض حق
- a iné/ او همداسې نور.

B. Zamestnanec si nemôže uplatniť daňový bonus na dieťa/ کارمند نشی کولای د ماشوم لپاره د مالیې بونس غوښتنه وکړی

C. Za zamestnanca zamestnávateľ neodvádza zdravotné poistenie/ کارفرما (کارګمارونکي) د کارمند صحي بیمه نه تأدیه کوي

D. V prípade choroby zamestnanec nemá nárok na náhradu príjmu a nemocenské/ د مرضتیا په صورت کې، کارمند د مریضۍ منافعو څخه نشي برخمن کیدلی

E. Zamestnanec nemá nárok na materské a rodičovské počas materskej a rodičovskej dovolenky/ کارمند د زیږون د رخصتیو پرمهال (مور کیدو پلار کیدو رخصتۍ) د هغې منافعو او ګټو څخه نشي برخمن کیدلای

Nevýhody nelegálnej práce/ د غیر قانوني کار تاوانونه

F. Zamestnanec nemôže požiadať o dávku v nezamestnanosti v prípade straty zamestnania/ په دې صورت کې کارمند د بې کارۍ حقوقو (کوم چې کار له لاسه ورکولو وجې نه رامنځته شوی وي) غوښتنه نشي کولای او مستحق یې نه ګڼل کیږي

G. Nesplnenie podmienok potrebného počtu rokov poistenia v Sociálnej poisťovni pre priznanie dôchodku v starobe alebo invalidite/ په زاړه عمر یا معیوبیت کې د تقاعد ورکولو لپاره د ټولنیز بیمې اداري د بیمې د مطلوبو کلونو او شرایطو پوره کولو کې پاتې راتلل

H. Banky nebudú zamestnancovi ochotné, bez oficiálneho príjmu alebo na základe nízkeho deklarovaného príjmu, poskytnúť pôžičku či úver/ بانکونه به نه غواړي چې کارمند ته پور یا کریډیټ ور کړي ، پرته له رسمي عاید یا د لږ اعلان شوي عاید پر اساس

I. Iné/ نور

Nerozmýšľajte krátkodobo, ale myslite aj na budúcnosť a prípadné horšie časy, kedy sa Vám vyplatí, že ste pracovali legálne/

د لنډ وخت لپاره فکر مه کوئ ، مګر د راتلونکي او احتمالي خراب وختونو په اړه هم فکر وکړئ کله چې دا د قانوني کار کول به درته تادیه کوي

Pracovný pomer/ کاري اړیکه

Pracovný pomer sa zakladá **písomnou pracovnou zmluvou** medzi zamestnancom a zamestnávateľom/ کاري اړیکه د کار قرارداد په اساس د کارمند او کارفرما ترمنځ غوټه کیږي / رامنځته کیږي

Pracovný pomer vzniká dňom, ktorý bol dohodnutý v pracovnej zmluve ako deň nástupu do práce/ کاري اړیکه له همغې ورځې چې د کار په قرارداد کې د کار د شروع ورځ ټاکل شوي وي، رامنځته کیږي

Pracovná zmluva/ د کار قرارداد

- Zamestnanec má právo, aby mu zamestnávateľ dal jedno vyhotovenie pracovnej zmluvy/ کارمند حق لري چې د کارفرما څخه د کار قرارداد یوه کاپي ترلاسه کړي
- Pracovná zmluva musí byť písomná/ د کار قرارداد باید په لیکلي بڼه وي
- Musí byť uzatvorená so zamestnávateľom najneskôr v deň nástupu do práce/ د کار قرارداد امضاء کول باید د هغه ورځې څخه چې کار ترسره کول پکې شروع کیږي وروسته نشي
- Ak sú v pracovnej zmluve časti, ktoré sú v rozpore so zákonom alebo koletívnou zmluvou, tieto časti sú neplatné/ که د کار په قرارداد کې داسې کوم اجزاء او مواد وي چې د قانون یا اجتماعی توافقنامې سره په مغایرت(خلاف) کې وي نو دغه اجزاوی باطلې دي

Čo musí pracovná zmluva obsahovať/ د کار قرارداد باید په څه مشتمل وي

Pracovná zmluva musí povinne obsahovať/ د کار قرارداد باید په لاندې اجزاو مشتمل وي:

- ✓ **Druh práce spolu s jeho stručnou charakteristikou**, vrátane popisu najnáročnejšej činnosti/ د کار نوعیت سره د هغې خصوصیاتو کوم چې د اهم فعالیت تفصیل ته شامل وي.
- ✓ **Miesto výkonu práce**, ako názov obce, resp. bližšie určenie miesta – časť obce, adresa pracoviska, či sídla firmy/ د کار ځای ، د ښار/ ناحې نوم . د ځای ځانګړتیا - د ښار / ناحې برخه ، د کار ځای یا د د شرکت راجستر دفتر
- ✓ **Mzdové podmienky**, ako sú napr. výška mzdy a ďalšie plnenia poskytované za prácu, ak nie sú dohodnuté v kolektívnej zmluve/ د مزد شرایط لکه د مزد مقدار او نور د کار اړوند منافع که چیرته په اجتماعی موافقتنامه کې نه وي ذکر شوي
- ✓ **Deň nástupu do práce**/ د کار شروع کولو ورځ

Čo môže pracovná zmluva obsahovať/ د کار قرارداد کې کوم شیان شامليدلی شي؟

Pracovná zmluva môže obsahovať ďalšie pracovné podmienky/ د کار قرارداد کېدلای شي نور کاري شریطو ته شامل شي:

- ✓ **Výplatné termíny/** د تأدیاتو تاریخونه
- ✓ **Pracovný čas/** کاري وخت
- ✓ **Výmeru dovolenky/** د مزد سره د رخصتي اندازه
- ✓ **Skúšobnú dobu/** امتحاني موده/ ازمایښتي موده
- ✓ **Trvanie pracovného pomeru na dobu určitú alebo kratší pracovný čas/** د ټاکلي وخت یا نیمه وخت دندې موده
- ✓ **Dĺžku výpovednej doby a iné/** د خبرتیا موده او داسې نور

Ak pracovná zmluva neobsahuje ďalšie pracovné podmienky, zamestnávateľ je povinný ich zamestnancovi písomne do jedného mesiaca od vzniku pracovného pomeru oznámiť/ که چیرې د استخدام تړون نور کاري شرایط ونه لري ، نو د کار ګمارونکی مکلف دی چې کارمند ته په یوه میاشت کې دننه په لیکلي بڼه د کاري اړیکې د پیل په اړه خبر ورکړي.

Prečo je dobré si prečítať pracovnú zmluvu pred jej podpisom/

دا ولې ښه ده چې د کار قرارداد مخکې د امضاء کولو څخه ولوستل شي

Pracovná zmluva stanovuje detaily pracovného vzťahu medzi zamestnancom a zamestnávateľom, ako aj ich jednotlivé práva, povinnosti, zodpovednosť a očakávania/ د کار تړون د کارمند او کار ګمارونکي ترمینځ د کاري اړیکې توضیحات وړاندې کوي او همدارنګه د دوی انفرادي حقوق ، مکلفیتونه ، مسؤلیتونه او توقعات تشریح کوي

Ak si ju prečítate vopred a budete rozumieť jej obsahu, budete sa vedieť lepšie rozhodnúť, či takéto podmienky akceptujete alebo nie. Pomôže Vám to minimalizovať možné nedorozumenia v budúcnosti so zamestnávateľom/ که تاسو دا دمخه ولولئ او د هغې په مینځپانګې پوهه شئ ، نو تاسو به غوره پریکړه وکړئ چې دا ډول شرایط ومنئ که نه. دا به تاسوپه راتلونکي کې د کارګمارونکي سره د احتمالي غلط فهمۍ په کمولو کې مرسته وکړي.

Pracovná zmluva môže obsahovať množstvo ustanovení a preto je najlepšie si ju najprv zobrať domov a prečítať v klude, prípadne sa poradiť s právnikom, ak niečomu nerozumiete/

د کار قرارداد شاید مختلف مواد ولري نو بهتره ده چې ځان سره يې کور ته یوسئ او په ارامه يې ولولئ یا د یو قانونپوه سره مشوره وکړئ که په کوم څه تاسو پوه نشئ

HUMAN RIGHTS LEAGUE
LIGA ZA ĽUDSKÉ PRÁVA

Informačný material bol vytvorený ako súčasť Informačného balíčka o pracovnom práve pre utečencov v rámci projektu „Podpora utečencov v ich integrácii na pracovný trh“. Za jeho obsah zodpovedá výlučne Liga za ľudské práva/

دا معلوماتي مواد د مهاجرینو د کار د کړۍ د یوې برخې په توګه رامینځته شوي دي او ددې پروژې یوه حصې ده "د کار بازار ادغام لپاره د کډوال ځواک". د دې مینځپانګې لپاره د بشري حقونو لیګ یوازنې مسؤل دی.

© Liga za ľudské práva
2021

Embassy of the United States of America

Projekt je podporený vládou Spojených štátov amerických v rámci grantovej schémy Julie Taft určenej na pomoc utečencom/ دا پروژه د متحده ایالاتو حکومت لخوا د جولی ټافټ ګرانټ سکیم لاندې د مهاجرینو سره د مرستې لپاره ترسره کیږي